

Обраћање високог представника Савјету безбједности Уједињених нација

Вриједи изговорена ријеч.

Поштовани чланови Савјета безбједности,

Поштовани предсједавајући Предсједништва Босне и Херцеговине,

Ово је сада већ трећа година како се као високи представник за Босну и Херцеговину обраћам Савјету безбједности УН-а. Од мог именовања, 27. маја 2021. године, поднио сам генералном секретару УН-а и Савјету безбједности шест извјештаја о provedби Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

У свим извјештајима тражим не само да међународна заједница и даље настави да прати дешавања у БиХ него и снажнију међународну помоћ Босни и Херцеговини. Ова подршка је неопходна како би Босна и Херцеговина незаустављиво кренула путем одрживог мира, стабилности и напретка и како би се спријечило да се нађе у вртлогу нестабилности, економских проблема и друштвеног пропадања. Да би постигла напредак, БиХ мора бити у могућности да се ослони на ефикасне инструменте демократских, недискриминирајућих, поузданих структура, као и да се ослони на свој Устав који је Анекс IV Мировног споразума.

Као што сам навео у моја два претходна обраћања, у БиХ има много изазова и неиспуњених обећања. Но, данас ми дозволите да почнем са добрим вијестима. Европски савјет је 21. марта донио одлуку о отварању приступних преговора са Босном и Херцеговином. Честитам предсједнику Бећировићу, у име грађана БиХ, на овом неизмјерно важном кораку који може бити прекретница и одлучујући тренутак за БиХ.

Предсједништво БиХ, Савјет министара, уз активан ангажман и уз руковођење госпође Борјане Кришто, и Парламентарна скупштина БиХ заслужују похвале за интензивне напоре и усвајање великог броја важних одлука. Овдје бих такође додао и све странке из државне коалиције – ХДЗ БиХ, СДП БиХ, НС, НиП, СНСД – и конструктивну опозицију, тако да можемо рећи да су многи дали значајан допринос.

Прије свега, одлука Савјета ЕУ је геополитички оправдана одлука. Грађани су у страху од сваког рата. Они желе и заслужују мир и стабилност.

То је корак који грађанима даје перспективу која би могла ојачати заједничке напоре на даљем путу. Превазилажењем појединачних, страначких, етничких или ентитетских интереса, перспектива чланства у ЕУ нуди прилику свима у Босни и Херцеговини да раде заједно.

Мора се уложити доста напора да би грађани стекли повјерење у политичке елите. Ово би могао бити добар почетак. Морам рећи да овај задатак још није завршен, посао је тек почео. Процес стабилности и европских интеграција је у рукама становника БиХ, њених грађана. Политички лидери су своје мандате добили од грађана.

То је охрабрење грађанима да остану у БиХ и да не напуштају земљу у драматично великом броју. Број оних који су напустили земљу у посљедњих десет година је око 600.000 од 3,2 милиона становника. Са годишњом стопом депопулације од око 45.000 и природним смањењем броја становника усљед ниске стопе

наталитета, Босна и Херцеговина би ускоро могла да изгуби кључног покретача промјена: своје младе и квалитетне грађане. То је главни изазов. Захваљујем UNFPA на активностима и припреми извјештаја о демографској ситуацији у БиХ.

Како би искористила прилике које јој се нуде, Босна и Херцеговина се мора супротставити пријетњама, вратити стабилност те проширити и убрзати реформе. Полазна тачка је Мировни споразум, који се мора поштовати и у потпуности провести. То је темељ на ком се даље гради.

Мировни споразум штити суверенитет, територијални интегритет и унутрашњу структуру Босне и Херцеговине. То подразумијева непоколебљиво опредјељење за очување стабилности и подстицање суживота, уз узајамно поштовање, оба ентитета и Брчко Дистрикта – кондоминијума оба ентитета. Мировни споразум је ослонац на ком су засновани успјеси који су послужили као темељ за приступни пут Босне и Херцеговине ЕУ. Општи оквирни споразум за мир гарантује овакву структуру БиХ и ја лично се тога придржавам у вршењу свог мандата.

Како би ефикасно убрзали напредовање БиХ ка овом циљу, потребно је да инструменти Мировног споразума и институције ЕУ функционишу руку под руку, узајамно се надопуњујући и јачајући. Узимајући у обзир перспективу европских интеграција и слабљење значаја граница, што је смисао и дио идеје европских интеграција, ово ће бити добра прилика да се, корак по корак, развија постдејтонска клима без одустајања од сигурности, гаранција и повјерења. Али то треба поштовати.

Отварање преговора о приступању ЕУ је прекретница. Али, то је прекретница која је доведена у питање.

Пријетње долазе од власти Републике Српске, али и других, који активно руше државу Босну и Херцеговину, њене надлежности и институције, а тиме и Дејтонски мировни споразум.

Пријетње парализовањем рада и процеса доношења одлука државних органа имају за циљ да угрозе функционалност државе и њену способност да проводи своје обавезе и одговорности.

Изједначавањем међуентитетске граничне линије – административне линије – са међународном границом покушава се промовисати идеја сецесионизма.

Додатну изузетну забринутост изазива притисак без преседана којем су изложене правосудне институције, а овај притисак се, између осталог, огледа у заговарању укидања Суда и Тужилаштва БиХ и угрожавању Уставног суда Босне и Херцеговине. Надамо се да ћемо у будућности моћи извјештавати о јачању независности правосуђа.

Уставни суд БиХ се суочава са посебно озбиљним изазовима. Ти изазови су политички мотивисани и директно утјечу на функционисање Суда. Уколико се ови изазови не буду рјешавали, они могу довести до ситуације у којој ће Суд престати да функционише.

Венецијанска комисија је о овом питању упутила своје мишљење. Према њиховом мишљењу, одрживо и дуготрајно рјешење може се наћи само уз искрен ангажман свих релевантних главних политичких актера, посебно органа власти оба ентитета. Сматрам да је изјава лидера ХДЗ БиХ Драгана Човића коју је дао медијима и најавио да ће Парламент Федерације БиХ именовати новог судију Уставног суда БиХ добар корак у овом правцу. Позивам Парламент Федерације БиХ да изврши ово именовање.

Даме и господо, као коначни тумач Дејтонског мировног споразума, сматрам да власти Републике Српске озбиљно доприносе тешком кршењу Дејтона. Ако се са тим настави, њихове антидејтонске активности довешће до *де факто* сецесије Републике Српске. Ово је сценарио са тешким посљедицама не само за Босну и Херцеговину него и за цијели регион. Ми, међународна заједница и државне институције морамо да пратимо

ситуацију и, ако је потребно, заједно дјелујемо.

Генерално гледано, не може се сматрати да је сигурносна ситуација нестабилна. Прије бих рекао да је осјетљива и да се рапидно може погоршати.

Поздрављам одговоран приступ политичких, вјерских и грађанских лидера који су одбили одговорити на провокације.

ПУТ КА НАПРИЈЕД

Пут ка напријед почиње од разумијевања да се Дејтон и реформски пут ЕУ узајамно јачају, и да нису контрадикторни. То су комплементарни, а не конкурентни процеси. Сви морају да прихвате и поштују једноставан аксиом да нико не руши темеље куће коју покушава градити.

Пут ка напријед такође захтијева јединство и одлучност у кориштењу доступних инструмената.

ОХР, моја канцеларија, мора да задржи способност да буде ефикасан кључни инструмент провођења мира све до тренутка док не будем Управном одбору Савјета за провођење мира могао препоручити усвајање позитивне процјене засноване на потпуном поштовању Дејтонског мировног споразума од стране БиХ. То још увијек није случај, могли бисмо бити ближе том циљу.

Са напретком у процесу приступања ЕУ, улога ОНР-а ће се више фокусирати на очување основних вриједности, недискриминације и на превазилажење лоших искустава из прошлости.

Желим упозорити да постоји схватање како је прелазак на пут европских интеграција једна формална једначина дата у фиксном оквиру. Видимо да постоји разумијевање да то није аутоматски процес и да је то процес који треба потицати и разрадити на нивоу институција Босне и Херцеговине и политичких структура.

ЕUFOR-Мисија АЛТЕА мора да задржи свој извршни мандат и могућност распоређивања трупа у кратком року. Ово је мој закључак на основу наше сарадње и свјестан сам да ће Савјет

безбједности размотрити ово питање на некој другој сједници. Подржавам наставак мандата EUFOR-ове Мисије АЛТЕА као неизбјежан корак.

Јачање институција и јачање могућности грађана да се и једни и други сами супротставе изазовима је такође од суштинског значаја за креирање позитивних промјена.

Први корак је јачање интегритета изборног процеса, што је дугогодишња обавеза власти Босне и Херцеговине.

Како није било напретка, 26. марта сам потписао Одлуку о доношењу Закона о измјенама и допунама Изборног закона Босне и Херцеговине. Те измјене и допуне су у великој мјери прихваћене и видимо да се припреме за одржавање општинских избора 6. октобра ове године добро одвијају и да су у току интензивне активности.

Такође сам увео забрану да се лица која је било који међународни или домаћи суд осудио за злочин геноцида, злочине против човјечности или ратне злочине кандидују на изборима или обављају било коју јавну функцију на коју су изабрани или именовани. Моје је мишљење – које дијели и специјални савјетник UN-а за превенцију геноцида, као и удружења жртава – да је ова забрана неопходна за изградњу међусобног повјерења у институцијама, као и међу народима.

Уз вашу дозволу, господине предсједавајући, овдје ћу одступити од свог извештаја како бих се осврнуо на један јучерашњи догађај. Нажалост, постоје информације да су неки од највиших војних званичника БиХ, укључујући и замјеника министра одбране и замјеника начелника Генералштаба, заједно са групом припадника структура РС-а у оквиру Оружаних снага БиХ, изазвали скандал након што су се наводно поклонили и одали почаст испред споменика хашком осуђенику и ратном злочинцу Ратку Младићу. Наведени догађај се десио јуче у Калиновику, родном мјесту ратног злочинца Ратка Младића. Као што се види

на фотографијама, припадници Оружаних снага БиХ одали су почаст у униформама са државним обиљежјима БиХ. Морамо провјерити ове извјештаје. Ако се то догодило, онда се ради о тешком кршењу Кривичног закона БиХ. Такво понашање је у сваком случају неприхватљиво јер представља величање ратних злочина, што је неприхватљиво.

За одрживи мир и стабилност неопходна је изградња повјерења.

Овдје бих дао два запажања.

Негирање геноцида у Сребреници и негирање других ратних злочина, те величање ратних злочинаца нису само проблем. Овакво дјеловање постало је инструмент политике и једне ограничене страначке процјене да је суочавање са прошлошћу чин прихватања колективне кривице.

Прво, историјска је чињеница да је у Сребреници у јулу 1995. године почињен геноцид. То је правно утврдио Међународни кривични суд за бившу Југославију 2004. године и Међународни суд правде 2007. године. Не ради се о мишљењу.

Друго, кривично право не познаје колективну кривицу. Погрешно је пребацивати индивидуалну кривичну одговорност на групу људи или нацију.

Сјећање, обиљежавање и изношење истине за будуће генерације представљају предуслов за миран суживот народа у Босни и Херцеговини. Морамо радити на томе да учимо младе, студенте и дјецу у Босни и Херцеговини да “никад више” значи НЕ мржњи и рату. Нажалост, још увијек не могу извијестити Савјет безбједности УН-а да је ово испуњено у сваком контексту. Остаје да се уради још много тога.

Позивам све да искористе овај тренутак да осигурају даљу интеграцију Босне и Херцеговине у европску породицу.

Сви ми имамо одговорност за мирну и просперитетну будућност

нових генерација Босне и Херцеговине. Дугујемо им ову перспективу!

Хвала вам.